

актом не визначено порядку визнання організації, яка є юридичною особою, терористичною. Не визначено також органу державної влади, до повноважень якого належить право звернення до суду із цього питання, підсудності таких справ, можливої доказової бази тощо [2].

Таким чином існує нагальна потреба у розробленні порядку визнання певних організацій терористичними з метою забезпечення адекватної протидії організованому тероризму в державі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коханська І. О. Кримінальна відповідальність юридичних осіб. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economist.net.ua/node/677>

2. Повідомлення прес-служби міністерства юстиції / Урядовий портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>

Матюшенко О. І., викладач кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ;

Останчук В. А., курсант 2-го курсу навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЗНАЧЕННЯ ФІЗИЧНОГО ПРИМУСУ

Аналізуючи суть поняття фізичного примусу, основна увага звертається на різні види фізичного впливу, які можуть обумовлювати неусудність особи; пропунуються зміни до КК України, спрямовані на удосконалення формулювання причин неусудності.

Тривалий час поза увагою залишалося питання про кримінальну відповідальність особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння під впливом фізичного чи психічного примусу. Формально в кримінальному законодавстві минулих років визнавалося, що вчинення злочину під впливом погрози чи примусу є обставиною, що пом'якшує кримінальну відповідальність особи (п. «і» ст. 25 КК 1922 р.; п. 2 ст. 44 КК

1927 р.; п. 3 ст. 40 КК 1960 р.). Питання про те, чи може фізичний чи психічний примус виключати кримінальну відповідальність особи, залишалося законодавчо невирішеним. У випадках коли вчинене особою діяння не носить вольового характеру, воно не має кримінально-правового значення і особа відповідно не підлягає кримінальній відповідальності. У таких випадках питання про кримінальну відповідальність пропонували вирішувати за правилами про крайню необхідність.

У чинному КК України розширило перелік обставин, які виключають злочинність діяння, за рахунок включення до цього переліку нової обставини, яка виключає злочинність діяння, – «фізичний або психічний примус».

Саме з урахуванням спільних ознак, які властиві більшості обставин, що виключають злочинність діяння, передбачених у Розділі VIII Загальної частини КК України, окремі з передбачених обставин мають інше кримінально-правове значення. До таких обставин належать обставини, передбачені в ст. 37 КК України «Уявна оборона», ст. 40 КК України «Фізичний або психічний примус», ст. 41 КК України «Виконання наказу або розпорядження», адже вони характеризуються тим, що особа або не усвідомлює значення вчинюваного нею діяння, або не може керувати цим діянням, що не характерно для інших обставин, які допускають виключення злочинності діяння, коли воно відбувалося під свідомо-вольовим контролем особи. Неправильним буде стверджувати, що названі обставини виключають протиправність вчиненого особою діяння. Вказані обставини відносяться до обставин, які можуть виключати кримінальну відповідальність особи з урахуванням того, що вони виключають ознаки складу злочину, а не ознаки злочину як юридичного факту.

Обставина, яка вказана в ст. 40 КК України «Фізичний або психічний примус». З приводу неї пояснюється, що не є злочином діяння, яке було вчинено під безпосереднім впливом фізичного примусу, внаслідок якого особа не могла керувати своїми вчинками. Питання про кримінальну відповідальність особи, яка заподіяла шкоду правоохоронюваним інтересам, діючи під впливом фізичного примусу, внаслідок якого вона

зберігала можливість керувати своїми діями, а також психічного примусу, відповідно до ч. 2 ст. 40 КК України повинно вирішуватися за правилами про крайню необхідність. Правова природа психічного примусу та фізичного примусу, який не виключав можливість особи керувати своєю поведінкою, однакова з правовою природою крайньої необхідності, що прямо впливає із ч. 2 ст. 40 КК України. В таких випадках особа зберігає свідомо-вольовий контроль за своєю поведінкою, але заподіяння шкоди вважається правомірним діянням. Такий підхід є цілком обґрунтованим, оскільки у особи завжди є можливість вибору форми поведінки, на відміну від тих випадків, коли застосування фізичного впливу виключає її можливість керувати своїми діями. Коли фізичний примус виключав можливість особи керувати своїми діями, саме діяння, втрачає вольовий характер. Отже, враховуючи те, що фізичний вплив на особу може виключати її можливість керувати своїми діями, є всі підстави говорити про виключення вольової ознаки осудності, а фізичний вплив відповідно розглядати серед причин неосудності.

Розуміння кримінально-правового значення фізичного впливу, який виключає можливість особи керувати своїми діями, дозволяє стверджувати, що в таких випадках фактично може мати місце опосередковане виконання злочину, і, відповідно до ч. 2 ст. 27 КК України, підлягати кримінальній відповідальності буде та особа, яка фактично застосувала фізичний вплив.

Викладене дозволяє стверджувати, що серед обставин, які виключають злочинність діяння, передбачені законодавцем в розділі VIII Загальної частини КК України, є обставини, які мають іншу правову природу. Так, вчинення особою суспільно небезпечного діяння внаслідок застосування до неї фізичного впливу, який виключає її можливість керувати своїми діями, не виключає ні суспільної небезпечності, ні кримінальної протиправності вчиненого. Враховуючи те, що застосування до особи фізичного впливу може обумовлювати втрату такою особою можливості забезпечувати свідомо-вольовий контроль за своєю поведінкою, фізичний вплив на особу необхідно відносити до причин неосудності.